

ДУШАН Р. СТЕФАНОВИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

*О Ономасији слива реке Косанице
Голуб Јашовић, Ономасика слива реке Косанице,
Косовска Митровица – Куршумлија: Филозофски
факултет – Народна библиотека Куршумлија,
2018, 410 стр.*

Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици и Народна библиотека у Куршумлији 2018. године објавили су монографију под називом *Ономасика слива реке Косанице* аутора проф. др Голуба Јашовића. Ова монографија резултат је теренског истраживања отпочетог јуна месеца 1996. године. Међутим, услед ратног стања 1999. године део грађе је уништен, што је захтевало поновно враћање на терен. То је проф. др Голуб Јашовић и учинио јула месеца 2006. године посетивши укупно 40 села², чиме је прикупио и систематизовао све антропонеми и топониме куршумлијског краја. *Ономасика слива реке Косанице* још једна је у низу стручних монографија аутора, чиме се научној јавности јасно до знања

¹ dusan93esn@gmail.com

Приказ је примљен 15. септембра 2018, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 3. децембра 2018.

² То су следећа села: Васиљевац, Велико Пупавце, Висока, Вукојевац, Дабиновац, Дегрмен, Дединац, Дешишка, Добри До, Баке, Заграђе, Зебица, Иван Кула, Кастрег, Космача, Кртог, Крчмар, Купиново, Куршумлијска Бања, Кутлово, Љуша, Мала Косаница, Маричиће, Матарова, Мачја Стена, Мердаре, Механе, Орловац, Преветица, Прекорађе, Пролом, Равни Шорт, Рача, Рударе, Самоково, Свињиште, Секирача, Тачевац, Трн и Трпеза.

ставља то колики допринос проф. др Голуб Јашовић пружа изучавању ономастике код нас, али и лингвистике уопште.

Монографију, обима 410 страна, чине пет целина, а структурирана је на следећи начин:

- 1) уводне напомене (5–29);
- 2) досадашња дијалектолошка и ономастичка проучавања (30–33);
- 3) о говору околине Куршумлије (34–39);
- 4) семантичка и творбена анализа (40–68);
- 5) ономастичка грађа (69–401).

Додатак садржају чине рецензије троје реномираних имена из света науке, а то су: проф. др Софија Милорадовић, проф. др Драган Лилић и доц. др Станислав Станковић.

Исцрпни описи историјских прилика и географског положаја Косанице чине прво поглавље монографије. Уз то, аутор на основу већ постојеће литературе о овом пределу, али и на основу својих личних запажања износи податке о становништву, духовном животу, образовању и култури и привреди, који ће свакако чинити основ будућим истраживањима.

Друго поглавље тиче се досадашњих дијалектолошких и ономастичких проучавања говора Горње Топлице и слива реке Косанице. Међутим, наведени предео до сада дијалектолошки готово да није истражен, што, самим тим, ову монографију чини незаобилазном при сваком даљем истраживању овог простора и посебно истиче њену вредност. Што се тиче бележења топонима, углавном су бележена имена насеља, извора, потока и сл., од стране путописаца, историчара, географа или етнолога и њима се именују места на којима се одигравају одређени догађаји.

У трећем поглављу аутор настоји ка томе да што је последније могуће пренесе говор околине Куршумлије. Говори Горње Топлице и слива реке Косанице припадају косовско-ресавском дијалекту. Староштокавски говор, који се у односу на стандардни разликује у положају и врсти акцента, аутор поткрепљује бројним примерима забележеним на терену, чиме доказује фонетске и морфолошке особине косовско-ресавског дијалекта вршећи комплетну језичку анализу. У забележеној грађи има примера веома затвореног изговора вокала *а*. Такође, бележе се и бројни примери са ијекавским рефлексом јата, супституција вокала, елизија вокала, афереза, ново ијекавско јотовање, и др. Од одлика

консонантског система забележена је употреба африкате *s*, губљење фонеме *x*, нестабилна артикулација сонанта *v*, и др. Као једну од карактеристика ономастикона, проф. др Јашовић издваја постојање двородних назива којима се углавном именују насељена места.

Централни део рада чини четврто поглавље – „Семантичка и творбена анализа“. Овај део подељен је на два дела: на топонимију и на антропонимију Косанице. Међутим, иако је забележен велики број топонима, сходно томе што је грађа прикупљана на брдско-планинском подручју – они нису унети у монографију, јер се грађа, како наводи аутор, припрема за објављивање у оквиру посебне монографске студије. Поред 4 565 топонима регистровано је и 5 474 антропонима, што укупно износи преко 10 000 онимских јединица. У овом одељку извршена је лексичко-семантичка анализа породичних надимака, презимена, личних имена, хипокористика и личних надимака, како мушких тако и женских. Искрпни пописи и детаљна творбена анализа одељак под називом „Антропонимија Косанице“ означавају посебан део ове монографије. Забележено је укупно 311 породичних надимака, 1268 презимена, 2355 личних имена којима се именују 3 063 особе, 622 хипокористика и 276 личних надимака. Породични надимци углавном се преносе с колена на колено и као такви представљају наследство од старине, док неки од њих настају и према садашњим предивалиштима њихових носилаца. Пописом свих презимена која су постојала у време ауторовог боравка на терену дошло се до закључка да је суфикс *-ић* најфреквентнији при творби презимена. Што се тиче личних имена, забележена су 1272 мушка лична имена којима се именује 1658 особа мушког пола и 1085 имена којима се именује 1405 жена. У сливу реке Косанице преовладавају имена словенског порекла, незнатан је број имена на ијекавском наречју, а долази и до јављања имена страног порекла. Творбена анализа мушких личних имена показује да су најпродуктивније основе првог дела сложених имена: *драг-*, *мил-*, *рад-*, и *свет-*, а највише је сложених мушких имена настало са формантима: *-мир*, *-љуб*, *-слав*, *-сав*, *-вој*. Ономастичким истраживањем обухваћена је и анализа женских личних имена. Значајно је то што је забележен мањи број женских имена од мушких, али да су и она добрим делом словенског порекла. Аутор наводи и више од стотину имена страног порекла. Хипокористички облици, који су у највећем броју случајева форме скраћених имена користе се из практичних разлога. Пре свега ради лак-

ше и држе комуникације, а они су истовремено и најбољи облици за успостављање непосредности и блискости (Јашовић, 2018, стр. 57). Лични надимци, како мушки тако и женски такође представљају фонд антропонимије. Забележено је укупно 276 личних надимака који носе различиту мотивацију.

Најобимнији, али уједно и најзначајнији део монографије је сте пето поглавље „Ономастичка грађа“ (69–401) у којем је представљена читава ономастичка грађа из четрдесет села слива реке Косанице. О сваком селу које је посетио, аутор засебно износи бројне информације до којих је дошао разговором са информаторима. Након тога, приређена је богата топонимска и антропонимска грађа. Речник поменутих микропонима и антропонима акценатски и семантички је разјашњен.

Целина је заокружена потписима троје рецензената, преводом резимеа на енглески језик и исцрпним пописом литературе. Изучавање народних говора представља право умеће аутора, чиме показује изузетно познавање области којом се бави. Проф. др Голуб Јашовић овом монографијом није допринео само изучавању проблема ономастике већ је њој дао и значајан допринос проучавању дијалектологије, дијалекатске морфологије и дијалекатске синтаксе.

С обзиром на то да је ономастика релативно млада лингвистичка дисциплина за коју се лингвисти конкретније интересују тек у другој половини XX века, а да је властито име и његово проучавање предмет интересовања и синхронијске и дијахронијске науке о именима, овакво истраживање може бити од великог значаја за простор који је испитиван. Поред тога што представља значајан помак у науци о језику, ова монографија од велике је важности и за историју, социологију, етнографију, будући да се аутор потрудио да у рад унесе и многе ванјезичке чињенице о куршумлијском крају.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).